

Natuurtoets plan Súd Ie

Toetsing aan natuurwetgeving

projectnr. 266985.00
revisie 01
27 oktober 2014

auteur(s)
Rene Verhagen

Opdrachtgever
Gemeente Dongeradeel
Afdeling Ontwikkeling
Postbus 1
9100 AA Dokkum

datum vrijgave	beschrijving revisie 01	goedkeuring	vrijgave
27 oktober 2014	definitief	B. Fit	C. Kramer

Projectgroep bestaande uit:

Chris Kramer
Arjan Bakker
Rene Verhagen

Tekstbijdragen:

Rene Verhagen
Ben Fit

Datum van uitgave:

27 oktober 2014

Contactadres:

Tolhuisweg 57
8443 DV Heerenveen
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

Copyright © 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

	blz.
1	Inleiding 2
1.1	Aanleiding.....2
1.2	Doel van deze toetsing.....3
1.3	Leeswijzer 3
2	Wettelijk kader natuurbescherming 4
2.1	Algemeen.....4
2.2	Flora- en faunawet.....4
2.3	Ecologische hoofdstructuur.....4
2.4	Natura 2000 4
2.5	Provinciaal beleid.....4
3	Gebiedsbeschrijving en planvoornemen 6
3.1	Gebiedsbeschrijving 6
3.2	Projectvoornemen 7
4	Methodiek 9
4.1	Algemeen.....9
4.2	Bureauonderzoek.....9
4.3	Terreinbezoek 9
4.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject 10
5	Resultaten gebiedsonderzoek.....11
5.1	Gebiedsbeschrijving 11
5.2	Beschermde soorten 11
5.2.1	<i>Bureauonderzoek</i> 11
5.2.2	<i>Terreinbezoek</i> 13
5.3	Beschermde gebieden.....14
6	Toetsing natuurwetgeving.....16
6.1	Effectbepaling project.....16
6.2	Effecten beschermde soorten 16
6.3	Effecten beschermde gebieden 18
7	Conclusies.....19
7.1	Conclusies soortenbescherming.....19
7.2	Conclusies gebiedenbescherming.....20
Bijlage 1: Wettelijk kader	1

1 Inleiding

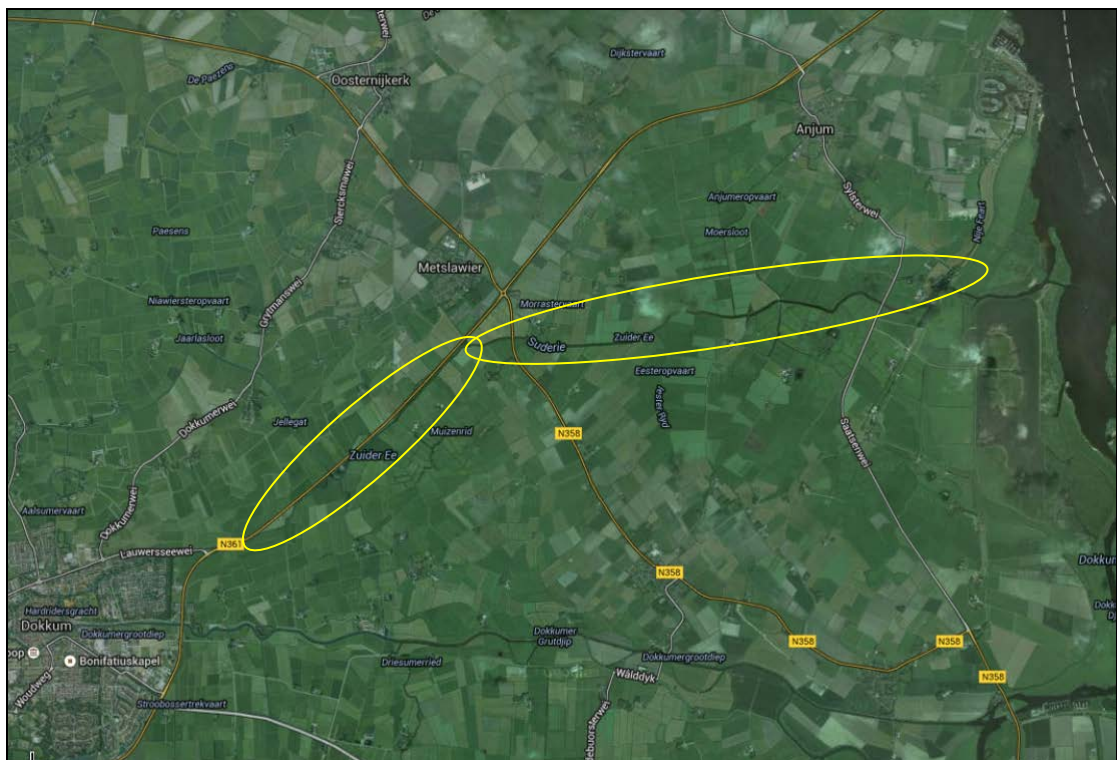
1.1 Aanleiding

De gemeente Dongeradeel heeft een nieuw bestemmingsplan opgesteld voor het buitengebied, *Bestemmingsplan Bûtengebiet*. Hierbij zijn de huidige twee bestemmingsplannen voor het buitengebied samengevoegd, geactualiseerd en op elkaar afgestemd.

In dit bestemmingsplan is de planologische ruimte opgenomen om het plan Súd Ie mogelijk te maken. Plan Súd Ie is een gezamenlijk plan van gemeente Dongeradeel, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân. Dit integrale plan beoogt het opnieuw bevaarbaar maken en herstel van de Súd Ie als oude zeearm en vaarweg tussen Dokkum en Lauwersmeer. Naast het bevorderen van vaarrecreatie zijn in het plan tevens projecten op het gebied van ecologie en landschap, water en recreatie meegenomen. Het inrichtingsplan voor de Bochtjesplaat, opgesteld door Staatsbosbeheer, maakte ook onderdeel uit van dit plan. Deze ontwikkeling is ten behoeve van het planproces in 2012 getoetst aan de natuurwetgeving (Verhagen, 2012). In 2013 is het bestemmingsplan vastgesteld waarna beoogde (deel)ontwikkelingen konden worden uitgevoerd. Een daarvan is het bevaarbaar maken en het duurzaam inrichten van de Súd Ie op grond van de Kader Richtlijn Water (KWR). Ten behoeve van de uitvoering hiervan wordt deze deelontwikkeling op grond van nader onderzoek getoetst aan de vigerende natuurwetgeving.

Ruimtelijke plannen dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot actuele natuurwetgeving, met name de Flora- en faunawet, Ecologische hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998. Er mogen geen ontwikkelingen plaatsvinden die op onoverkomelijke bezwaren stuiten door effecten op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties vanuit de actuele natuurwetgeving. Dit wordt gedaan op basis van een natuurtoets.

In deze rapportage zijn de resultaten van de natuurtoets beschreven. In figuur 1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1: globale ligging plangebied (bron: Google maps)

1.2 Doel van deze toetsing

In ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden. Er dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. Het doel van voorliggende natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de Flora- en faunawet, EHS en/of de Natuurbeschermingswet 1998 en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing noodzakelijk is.

1.3 Leeswijzer

In de inleiding wordt beschreven waarom deze natuurtoets is uitgevoerd en met welk doel. Vervolgens wordt in hoofdstuk twee algemene informatie verwoord over de natuurwetgeving, waaronder de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998. In hoofdstuk drie wordt de huidige en toekomstige situatie van het plangebied beschreven en de ligging ten opzichte van de Ecologische hoofdstructuur en Natuurbeschermingswetgebieden (Natura 2000, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands). In hoofdstuk vier wordt de gebruikte methode voor de uitvoering van deze natuurtoets omschreven. In hoofdstuk vijf staan de resultaten van deze natuurtoets flora en fauna. Deze zijn onderverdeeld in de resultaten van de literatuurstudie en het veldbezoek. In hoofdstuk zes worden de resultaten uit hoofdstuk vijf getoetst aan de Flora- en faunawet, EHS en Natuurbeschermingswet 1998. Hieruit komen conclusies en aanbevelingen voort, die worden omschreven in hoofdstuk zeven.

Het laatste hoofdstuk geeft de gebruikte bronnen voor dit onderzoek weer. Achter dit hoofdstuk bevindt zich een bijlage, die algemene informatie verschaft met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet.

2 Wettelijk kader natuurbescherming

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de EHS en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd.

Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet, Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000 wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

2.3 Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de EHS en Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

2.4 Natura 2000

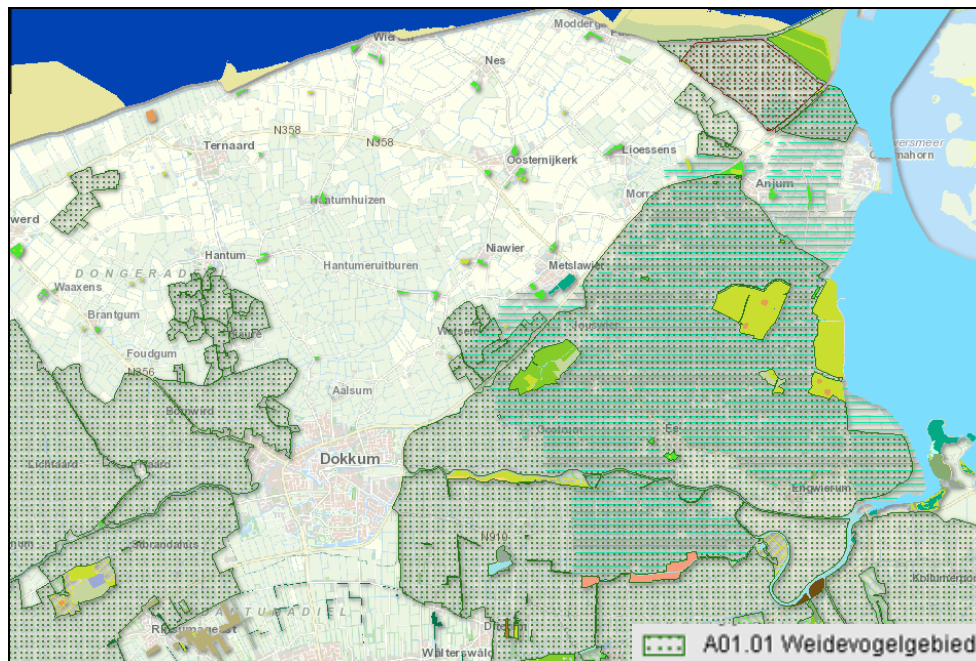
Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de natuurlijke waarden van het gebied direct of indirect aantasten.

2.5 Provinciaal beleid

In het Streekplan Fryslân (Provincie Fryslân, 2007) is vastgelegd dat weidevogelwaarden als zelfstandig belang in de afweging van ruimtelijke inrichting dient te worden meegenomen. De ligging van deze gebieden is aangegeven in onderstaande figuren.

Weidevogelgebieden

Goede weidevogelgebieden die door ruimtelijke ingrepen verloren gaan, dienen te worden gecompenseerd door gemeenten en/of initiatiefnemers. In het Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013 (Provincie Fryslân 2006) en de Feroardening Romte (Provincie Fryslân 2014) heeft de provincie het compensatiebeginsel voor weidevogels nader uitgewerkt. Indien "noodzakelijke ruimtelijke ingrepen van openbaar belang" in belangrijke weidevogelgebieden na afweging van belangen doorgang vinden, dan is compensatie vereist. In dergelijke gevallen wordt de initiatiefnemer gevraagd dit verlies te compenseren.

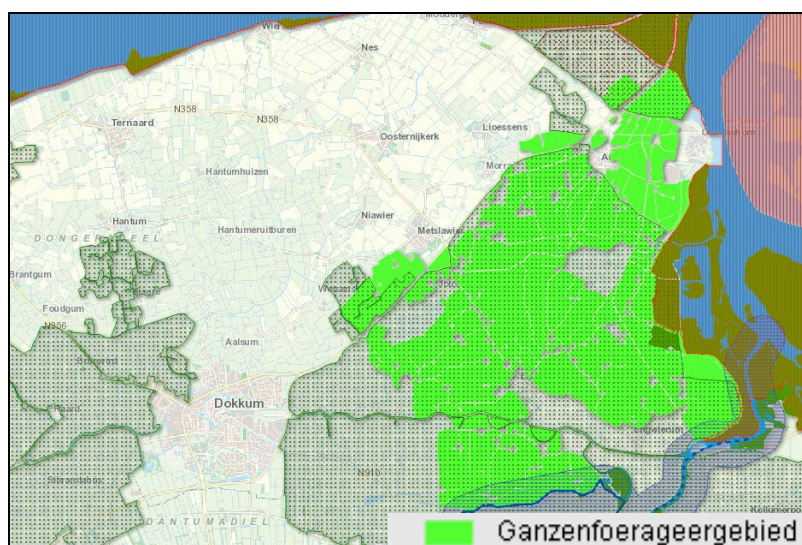

Figuur 2: overzicht weidevogelgebieden (bron: natuurbeheerplankaart provincie Fryslan, 2012). Aangeduid zijn de gebieden waar subsidie kan worden verkregen voor agrarisch weidevogelbeheer. Dit wil niet zeggen dat voor al deze percelen daadwerkelijk een agrarisch beheer gevoerd wordt dat rekening houdt met weidevogels.

Belangrijke weidevogelgebieden zijn door de provincie gedefinieerd als gebieden met openheid en rust en op kaart aangeduid. Deze kaart is tegelijkertijd met het Streekplan vastgesteld.

Ganzenopvangbeleid

De provincie heeft binnendijkse gebieden aangewezen die tijdens de winterperiode van belang zijn voor rustende en foeragerende ganzen en eenden. Formeel mag ganzenopvang geen planologische schaduwwerking hebben ("Gebiedsplan Foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" GS, 8 mei 2007). Feitelijk hoeft daar in de toets dus geen rekening mee gehouden te worden.

Figuur 3: overzicht ganzenfoerageergebieden (bron: natuurbeheerplankaart provincie Fryslan, 2012).

3 Gebiedsbeschrijving en planvoornemen

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Súd Ie is de waterverbinding, en oorspronkelijk oude kreek, die Dokkum aan de oostzijde verbindt met het Lauwersmeer bij Ezumazijl. De verbinding kenmerkt zich door de landschappelijke en groene omgeving, voornamelijk in agrarisch gebruik, waar het water zich een weg doorheen baant. In de huidige situatie is de Súd Ie tussen Dokkum en Jouswier grotendeels een rechte watergang, mede als gevolg van de aanleg van de N361 jaren geleden. Van oudsher had de waterloop hier een sterk meanderend karakter.

De natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de verbinding zorgen ervoor dat het in potentie een prachtige aanvulling kan zijn op het huidige recreatieve vaarnetwerk in Fryslân. Op dit moment is deze verbinding enkel geschikt om met een kano en kleine (roei)bootjes te bevaren en zorgt een aantal obstakels ervoor dat er geen grotere boten (vaarklasse Dm) doorheen kunnen. De belangrijkste belemmeringen vormen een aantal bruggen, en op een aantal deeltrajecten ook de vaardiepte en de vaarbreedte.

Figuur 4: begrenzing plangebied (geel)

In figuur 5 zijn enkele impressies gegeven van het plangebied.

Omgeving Jelleгат

weidevogelgebied

Súd Ie

Gemaaltje Eanjummer Kolken

Bosperceel Jellegat

Ruige oever natuureservaat

Figuur 5: enkele impressies van het plangebied

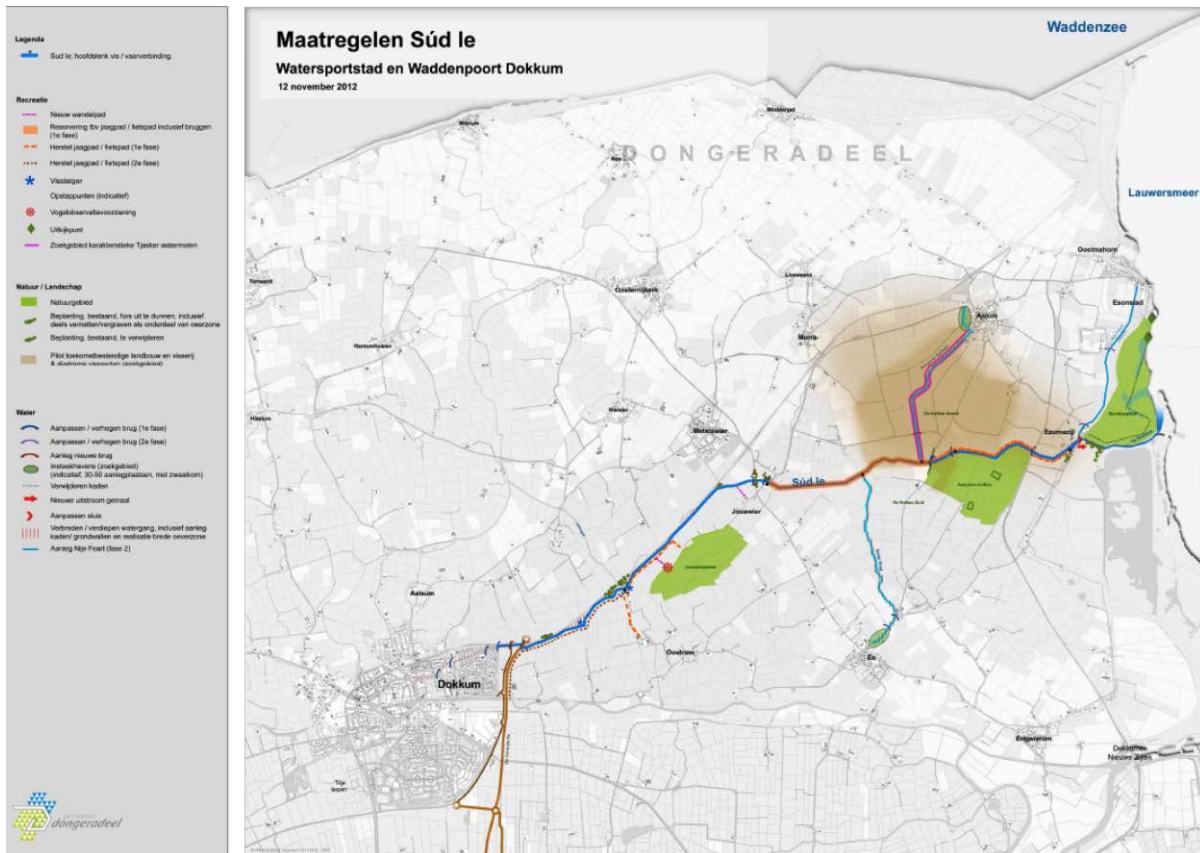
Door Staatsbosbeheer is eerder al een plan opgesteld voor de herinrichting van het gebied Bochtjesplaat, ten oosten van Oostmahorn. Deze herinrichting, waarbij dit gebied meer een karakter zal krijgen van natuurgebied, valt buiten het plangebied.

3.2 Projectvoornemen

De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit het meer beleefbaar maken van de Súd Ie tussen Dokkum en het Lauwersmeer. Het plan Súd Ie beoogt een alternatieve en educatieve route te ontwikkelen voor mensen die naar het Lauwersmeer of Wad willen varen. De Súd Ie biedt vaarrecreanten de mogelijkheid om een rondje te varen (Dokkum- Ezumazijl- Lauwersmeer- Dokkumer Nieuwe Zijlen- Dokkum). Langs de Súd Ie zelf zijn ruimschoots mogelijkheden aanwezig voor natuurgerichte waterrecreatie en ook voor de hengelsportvisserij.

Concreet voorziet het bestemmingsplan in de realisatie van de volgende (deel)ontwikkelingen van plan Súd Ie (zie ook figuur 2) die in deze rapportage aan bod komen:

- Beter bevaarbaar maken van de Súd Ie (incl. enkele opvaarten) tussen Dokkum en Lauwersmeer;
- Plaatselijk verdiepen van de vaarweg (gedeelte tussen Dokkum en de vaart naar Wetsens).
- Plaatselijk verbreden, door buiten het huidige profiel zoveel mogelijk natuurvriendelijke oevers aan te leggen. In het traject van de Súd Ie is vanaf Dokkum tot aan het Jellegat (Jaarlasloot) ter hoogte van Wetsens een verbreding en plaatselijk ook een verdieping van de vaarweg voorzien. Langs de noordzijde kunnen ook hier en daar voormalige meanders worden hersteld. De verbreding is van belang voor de waterberging en voor de ecologische betekenis van de Súd Ie.
- Aan de zuidzijde van de Súd Ie tussen Dokkum en de provinciale weg tussen Ee en Metslawier zullen de oevers van de Súd Ie deels als natuurvriendelijke oevers aangelegd, maar deze zullen hier worden gerealiseerd middels paal en schot met een doorgroeiende rietzone. Ter hoogte van de kwelderwal tussen de Jouswiersterpolder en De Kolken is walbeschoeiing voorzien passend bij het karakter van de hier wat hogere oevers.
- Herstel en ontsluiting leefgebieden voor diadrome vissoorten door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de realisatie van paai- en opgroeigebieden voor deze vissen. Bestaande bossages worden hierbij voor een groot deel verwijderd.
- Realiseren van extra waterberging door plaatselijke verbreding van het profiel van de Súd Ie;
- Aanleg van kleinschalige recreatieve voorzieningen als aanlegsteigers. Met de aanlegsteiger worden 6 nieuwe ligplaatsen langs de Súd Ie aangelegd;
- Plaatselijk herstel van de openheid door opgaande beplanting, die zich de laatste decennia heeft ontwikkeld (vooral langs de Lauwersseewei), te verwijderen, echter met behoud van enige begroeiing voor de beschutting van vissers langs de oever.

Figuur 6: Het gehele plan Súd Ie (Gemeente Dongeradeel, Wetterskip Fryslân en provincie Friesland, 2012).

4 Methodiek

4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project; hiernaar zijn reeds een tweetal verkennende onderzoeken geweest.
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.2 Bureauonderzoek

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de streng beschermde (Tabel 3) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die geraadpleegd worden, zijn:

- www.waarneming.nl;
- www.telmee.nl;
- reeds uitgevoerde onderzoeken: een quickscan (Verhagen, 2012) en een ecologische beoordeling van de aanleg van een fietspad langs de Súd Ie (A&W, 2012). Tevens is gebruik gemaakt van de Ecologische basiskaart van de gemeente Dongeradeel.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZ. Gekeken is naar de ligging van Natura 2000-gebieden ten opzichte van het plangebied en naar de instandhoudingsdoelstellingen van deze gebieden. Afhankelijk van de instandhoudingsdoelen kan het effect worden bepaald. Hiernaast is gebruik gemaakt van de kaarten op de website van de provincie Fryslân (interactieve kaart EHS), om te bepalen of het plangebied overlapt of grenst aan EHS. Toetsing vindt plaats aan de hand van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (Spelregels EHS).

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is bij de eerder uitgevoerde verkenningen nagegaan of in het verleden zwaardere beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlasen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voornoemd bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat.

Er wordt een verkennend terreinbezoek aan het gebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Tijdens het veldbezoek worden de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend en worden er foto's gemaakt. Objecten en bomen in en langs het terrein worden onderzocht op holen en spleten en beoordeeld op de aanwezigheid van beschermde soorten (o.a. vogels en vleermuizen).

4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Resultaten gebiedsonderzoek

5.1 Gebiedsbeschrijving

De Súd Ie loopt door een merendeels open agrarisch gebied, ten westen van het Lauwersmeer. In het gebied liggen twee natuurreservaten (zie ook figuur 6). De eerste is de Jouswiersterpolder (SBB) met een beheer dat zich met name op weidevogels richt, maar daarnaast ook botanisch de moeite waard is. De tweede is de Eanjummer Kolken (IFG) dat naast een botanische doelstelling ook weidevogelnatuur beoogt. Het overige grasland in het gebied is voor het leeuwendeel in beheer bij deelnemers van de Agrarische Natuurvereniging de Guozzekrite die zich richt op ganzenopvang, weidevogelbeheer en beheer van akkerranden.

5.2 Beschermden soorten

5.2.1 Bureauonderzoek

Uit eerder genoemde onderzoeken kwam naar voren dat in het plangebied de volgende beschermde soorten kunnen voorkomen:

Zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren

In Dongeradeel komt de strikt beschermde Waterspitsmuis voor langs de zuidrand van de gemeente, langs het Dokkumer Grutdijp en in en nabij het Lauwersmeer. Deze soort leeft in de oeverzone van uit-eenlopende wateren, van kleine slootjes tot moerasgebieden. Een belangrijke randvoorwaarde is helder water.

Vleermuizen

In de gemeente Dongeradeel zijn zeven soorten vleermuizen bekend (tabel 1). In de oostelijke helft van Dokkum en het aangrenzende landelijke gebied komen ten minste zes vleermuissoorten voor. In het overige deel van het plangebied zijn een vijftal vleermuissoorten aanwezig. Alle soorten vleermuizen behoren tot de strikt beschermde soorten.

De Súd Ie en het Dokkumer Grutdijp zijn foerageergebied voor de Meervleermuis. Ditzelfde geldt voor het Lauwersmeer, inclusief de oeverlanden.

Te verwachten is dat de Súd Ie en hierop aansluitende watergangen eveneens een belangrijk foerageergebied zijn voor de Watervleermuis. Ook voor de andere soorten vleermuizen kunnen de waterlopen een belangrijk onderdeel zijn van hun migratieroutes door het overwegend open landschap van Dongeradeel.

Tabel 1: Vleermuissoorten die voorkomen in de gemeente Dongeradeel (bron: ecologische basiskaart Dongeradeel, 2008). Aangegeven is waar deze soorten hun vaste rust- en verblijfplaatsen hebben en hoe hun foerageergebied zich laat karakteriseren.

Soort	Verblijfplaats	Foerageergebied	Range (km)
Watervleermuis	Bomen	Waterlopen	1 - 20
Meervleermuis	Gebouwen	Waterlopen en meren	1 - 30
Gewone dwergvleermuis	Gebouwen	Park, waterlopen, bos	1 - 15
Ruige dwergvleermuis	Bomen + gebouwen	Park, waterlopen, bos	1 - 20
Rosse vleermuis	Bomen	Park, waterlopen, bos	1 - 40
Laatvlieger	Gebouwen	Park, waterlopen, bos	1 - 20
Gewone grootvleermuis	Bomen + gebouwen	Park, waterlopen, bos	0 - 5

Vogels

Het plangebied Súd Ie vervult een belangrijke functie als foerageergebied voor diverse kwalificerende niet-broedvogels van Waddenzee en Lauwersmeergebied. De natuurgebieden Jouswiersterpolder en De

Kolken zijn belangrijke slaap- en pleisterplaatsen voor kwalificerende watervogels (ganzen, smient, steltlopers) en foerageergebieden voor weidevogels. Ook foerageren Lepelaars in dit gebied.

De agrarische graslanden zijn belangrijk als foerageergebied voor grote aantallen ganzen. In het winterhalfjaar zijn regelmatig grote aantallen (tot tienduizenden individuen) Brandganzen en Kolganzen aanwezig, en honderden tot incidenteel duizenden Rotganzen (Bos & Wymenga, 2012). Grauwe ganzen, Wilde zwaan en Kleine zwaan worden in kleine groepjes waargenomen.

Jaarrond beschermde nesten

Sommige vogels (nest en omgeving) zijn jaarrond beschermd. In het plangebied zijn Roeken aanwezig in een houtopstand langs de dijk ten zuiden van Ezumazijl (maximale omvang 19 nesten in de periode 1990 - 2003; bron: ecologische basiskaart Dongeradeel, 2008). Roeken behoren tot de vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 2). Dit betekent dat het ook buiten het broedseizoen verboden is om hun nesten te verwijderen, tenzij er voldoende alternatieve nestgelegenheid aanwezig is.

In de Eanjummer Kolken is een kolonie van de Blauwe reiger aanwezig (maximale omvang 42 nesten in de periode 1990 - 2003; bron: ecologische basiskaart Dongeradeel). Blauwe reiger behoort tot de vogelsoorten met niet-jaarrond beschermde nesten, maar waarvoor wel een inventarisatie naar hun voorkomen in de omgeving en alternatieve nestlocaties gewenst is (categorie 5).

Van andere soorten met jaarrond beschermde nesten die in deze omgeving te verwachten zijn, zoals Buizerd of Sperwer, zijn geen verspreidingsgegevens bekend.

Vissen

In de gemeente Dongeradeel zijn mogelijk de beschermde vissoorten Kleine Modderkruiper (minder algemeen beschermde soort), Grote modderkruiper en Bittervoorn (beide strikt beschermde soorten) aanwezig (bron: ecologische basiskaart Dongeradeel, 2008). Deze soorten kunnen voorkomen in polderloten met goed ontwikkelde waterplantenvegetaties.

Voor Bittervoorn en Kleine Modderkruiper geldt gezien het karakter van de Súd Ie en de beide opvaarten die bevaarbaar worden gemaakt dat het huidige watermilieu niet geschikt zou zijn voor deze vissoorten. De Grote modderkruiper komt met name voor in sterk verlandende wateren, en is in het gebied van de Súd Ie te niet verwachten.

Aanvullend onderzoek (A&W, 2008) geeft aan dat de kleine modderkruiper (tabel 2) op km-hokniveau wel voorkomt in Súd Ie en mogelijk ook de bittervoorn (tabel 3).

Overige soorten

De aanwezigheid van beschermde en Rode lijst plantensoorten is in een beperkt aantal kilometerhokken in het plangebied redelijk tot goed onderzocht. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat in het plangebied enkel de beschermde plantensoorten Zwanenbloem en Gewone vogelmelk voorkomen (kilometerhok 203/509). Beide behoren tot de algemeen beschermde soorten, waarvoor middels een AMvB een algemene vrijstelling geldt voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen.

Het voorkomen van amfibieën is eveneens beperkt tot algemeen beschermde soorten als Gewone pad, Bastaard kikker en Bruine kikker. Minder algemene of strikt beschermde amfibieënsoorten zijn niet bekend uit de gemeente Dongeradeel.

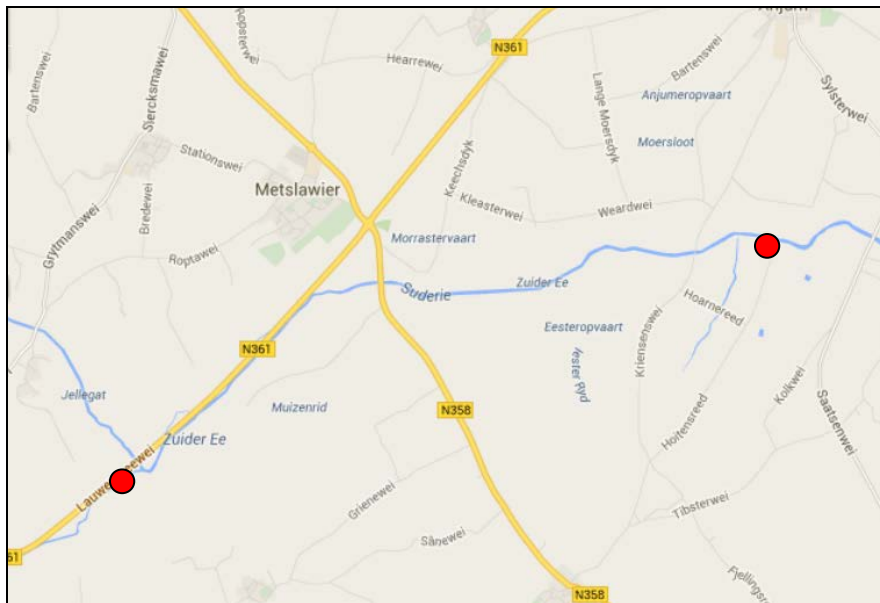
In een aantal wateren in en rondom Dokkum komen Krabbescheer-vegetaties voor. De strikt beschermde libellensoort Groene glazenmaker is gebonden aan dergelijke vegetaties. Voor zover bekend komt de Groene glazenmaker in Dongeradeel alleen ten zuiden van Dokkum voor (dus buiten het plangebied).

In de gemeente Dongeradeel zijn geen beschermde reptielen, dagvlinders, kevers, of slakken bekend.

5.2.2 **Terreinbezoek**

Op 8 oktober 2014 (regenachtig, 17 °C) is de vegetatie langs het gehele traject van de Súd Ie onderzocht op de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten. In het open agrarische landschap staan enkele bospercelen en solitaire bosjes langs de Súd Ie. De onderzochte bospercelen bestaan voornamelijk uit essenbos met een ondergroei van enkele jonge eiken en bramen. Op twee locaties zijn nestbomen aangetroffen van de buizerd (zie figuur 7 en 8). In bomen zijn geen holtes of spleten waargenomen die geschikt zouden zijn voor vleermuizen.

Ter hoogte van Hoitensreed langs Eanjummer Kolken (op ca. 200 meter van de nestboom met buizerd-nest) ligt een steile wand waar de ijsvogel broedt (mondelijke mededeling plaatselijke visser). Dit is een categorie 5 soort waarvan het nest jaarrond beschermd is als er onvoldoende alternatieven zijn.

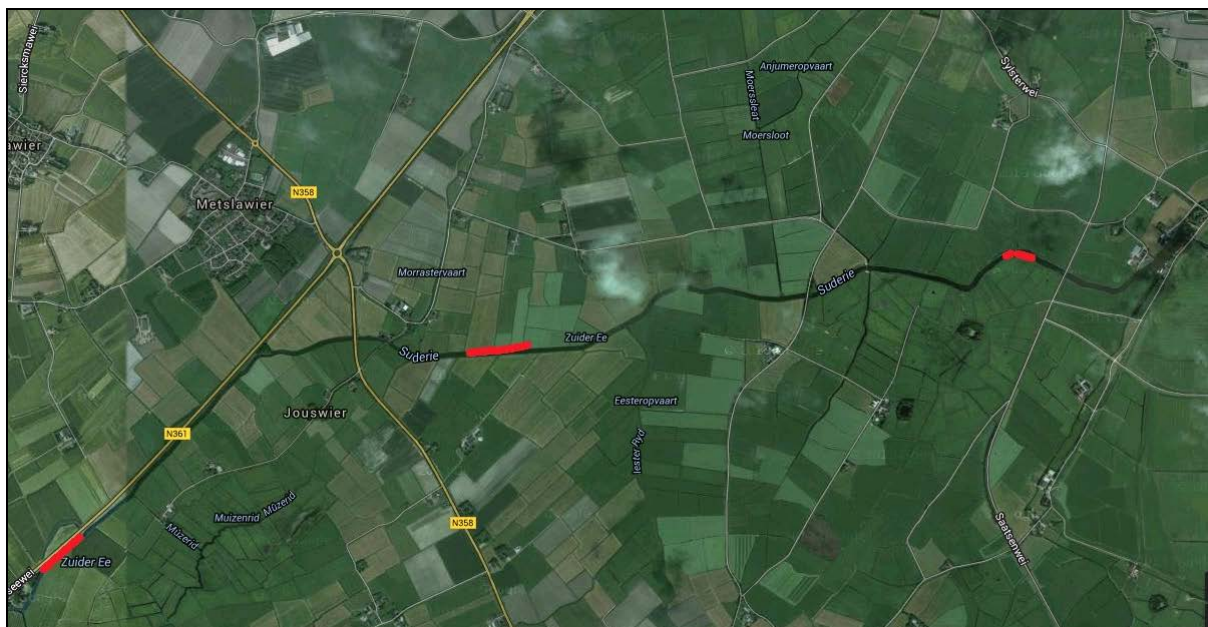
Figuur 7: 2 locaties langs Súd Ie waar buizerds nestelen (2 buizerdparen)

Figuur 8: nestbomen buizerd ter hoogte van het Jellegat (links) en de Eanjummer Kolken (rechts, wilg). Onderste twee foto's laten de oever zien met broedhabita voor de ijsvogel (natuurreserveaat op achtergrond).

In een bomenperceel vlakbij Dokkum is een roekenkolonie gevestigd van ca. 30 exemplaren. Deze kolonie ligt buiten het plangebied en invloedsgebied van de Súd Ie. Verder zijn diverse eendensoorten en ganzen (o.a. grauwe gans en brandgans) in de weilanden langs de Súd Ie waargenomen, enkele buizerds en een watersnip.

In september 2014 is in het kader van vismonitoring (Visatlas Provincie Fryslân) door A&W de Súd Ie bemonsterd met schepnet en elektrovisapparatuur. Om een goed beeld te krijgen van de vissamenstelling in het water wordt van de vaarten of meren een deel afgevist (een traject). Hierbij worden kansrijke delen van de oevers bemonsterd. Deze trajecten lopen uiteen van 100 tot 300 meter. Van de beschermde soorten werden kleine modderkruiper (tabel 2) en bittervoorn (tabel 3) in geringe aantallen gevangen (enkele exemplaren). De locaties waar de bemonsteringen zijn uitgevoerd staan aangegeven in figuur 9.

Figuur 9: bemonsteringslocaties vismonitoring langs de Súd Ie (bron A&W, 2014)

5.3 Beschermde gebieden

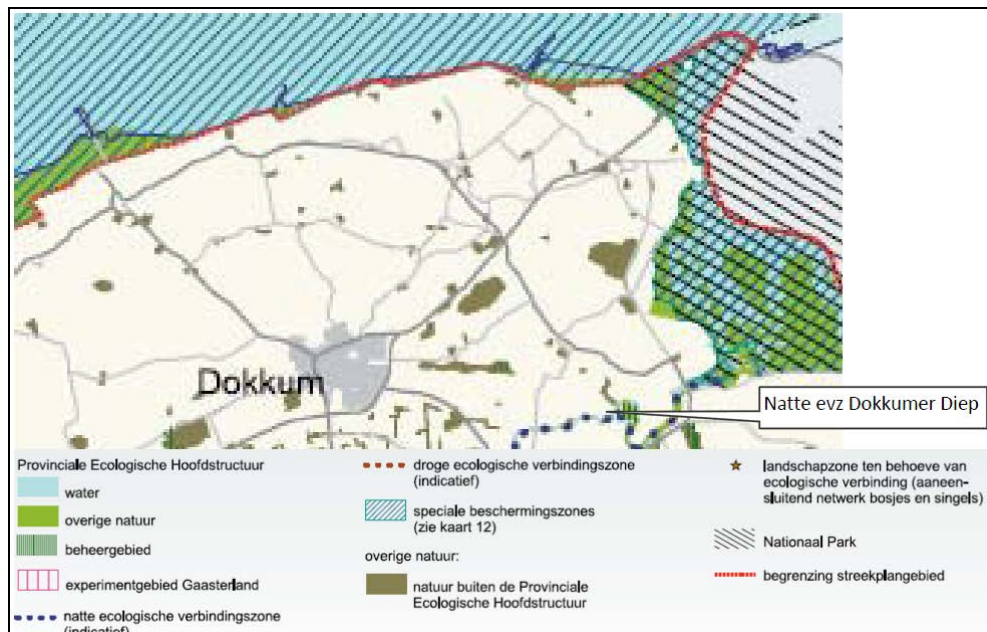
Ecologische hoofdstructuur

Het beleid ten aanzien van de EHS binnen de provincie Fryslân is vastgelegd in het Streekplan Fryslân 2007 en verder uitgewerkt in het Natuurbeheerplan 2012. In 2018 moet de EHS binnen de provincie gerealiseerd zijn, inclusief ecologische verbindingzones. De provincie heeft de ambitie op dat moment alle gronden te hebben verworven, de gebieden te hebben ingericht en/of onder beheer te hebben gebracht.

Door de provincie Fryslân wordt voor de EHS onderstaande onderverdeling gehanteerd:

- grotere bestaande bos- en natuurgebieden, inclusief de grote wateren;
- nieuwe, bij grotere eenheden aansluitende natuurgebieden (natuur- ontwikkelingsgebieden en reservaatgebieden);
- bij grotere eenheden aansluitende (één-op-één begrensde) beheergebieden;
- gerealiseerde ecologische verbindingzones, inclusief robuuste natte verbinding.

Figuur 10: Provinciale Ecologische Hoofdstructuur

Natura 2000

Nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn het Lauwersmeer en de Waddenzee. Deze gebieden liggen op respectievelijk 6 en 0,5 km van het plangebied (figuur 9).

Figuur 11: Natura 2000 Provincie Frylân in nabijheid plangebied (bron: provincie)

6 Toetsing natuurwetgeving

6.1 Effectbepaling project

In het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) worden de oevers KRW- en duurzaam ingericht. Over het gehele tracé - vanaf Dokkum waar de Súd Ie en N361 samenkomen tot nabij het Lauwersmeer - worden palenschermen en kleikisten van 3 tot 5 meter breed aangelegd en duurzame oevers aangelegd met damwanden (prolock) en stortsteen en rietbermen. De keuze voor het type oeverconstructie langs het gehele tracé is ingegeven door de beschikbare ruimte ter plekke.

Van Dokkum tot het Jellegat, een zisloot ter hoogte van Oostrum, wordt de vaart uitgebaggerd en de specie afgevoerd (als het kan via een pijpleiding). Op het overgrote deel van de Súd Ie (tussen Jellegat en het Lauwersmeer) vindt beperkt onderhoudsbaggeren plaats waarbij de specie ter plekke in de oever kan worden weggezet. En afhankelijk van de ruimte langs de vaart wordt er gewerkt vanaf de oever of vanaf het water.

Ter hoogte van het Jellegat worden paaigebieden ingericht. De bomen op die locatie worden gekapt en de vrijgekomen grond via de weg (N361) afgevoerd. Tot slot worden op 5 plaatsen langs de Súd Ie eenvoudige aanlegvoorzieningen gerealiseerd. De maatregelen zijn ingetekend op een ontwerp-tekening (als bijlage bij deze ontheffingsaanvraag toegevoegd).

Effecten als gevolg van deze activiteiten bestaan uit geluidshinder, optische verstoring, vertroebeling van het water en eventueel lichthinder.

6.2 Effecten beschermde soorten

Hieronder worden de effecten per soortgroep van Tabel 2- en Tabel 3-soorten en vogels beschreven:

Vogels

De niet-broedvogels die gebruik maken van het plangebied beschikken over voldoende alternatief leefgebied (agrarische gebied rondom), dat negatieve effecten hierop kunnen worden uitgesloten.

Algemene broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Dit geldt eveneens voor de weidevogelgebieden langs de Súd Ie waarvan de nesten door weidevoelbeheer van de betreffende agrariërs worden beschermd. Met de meeste broedvogels kan echter relatief eenvoudig rekening worden gehouden door bijvoorbeeld het kappen van bomen en oeverwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli) en indien concrete broedgevalen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Flora- en faunawet aan de orde. Omdat de werkzaamheden in het voorjaar van 2015 zullen starten, kunnen effecten op algemene broedvogels op het gedeelte Dokkum - Jellegat niet worden uitgesloten. De verwachting is dat wanneer de werkzaamheden daar gereed zijn de broedperiode afgelopen is. Op het verdere traject kan er dus buiten de broedperiode worden gewerkt.

Voor de locaties met de kolonie van roeken of blauwe reiger zijn geen ontwikkelingen voorzien, zodat hier gezien de afstand tot de werkzaamheden geen negatieve effecten optreden.

Jaarrond beschermde nesten

Er is een aantal vogelsoorten waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en bij verwijdering van de broedplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd. Dit zijn de zogenoemde categorie 1-4-vogelsoorten (zie Bijlage 1).

Er staan enkele bomen en struiken langs het traject. Tijdens het terreinbezoek zijn er nesten aangetroffen van de buizerd (categorie 1-4-vogelsoorten) en van de ijsvogel (categorie 5), die jaarrond beschermd zijn. Voor alle overige vogelnesten die niet zijn aangetroffen geldt dat ze beschermd zijn tijdens het broedseizoen (globaal half maart tot juli).

Geconcludeerd wordt dat negatieve effecten op jaarrond beschermde nesten niet zijn uitgesloten omdat de bospercelen waar de nestbomen staan gekapt worden.

Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Bij het amoveren van bebouwing en het kappen van vooral oudere bomen dient te allen tijde rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Met het kappen van bomen bestaat het risico dat vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen verdwijnen. Boombewonende vleermuizen (Watervleermuis, Rosse vleermuis of Ruige dwergvleermuis) verblijven in gaten, holtes of scheuren van voornamelijk grote bomen.

Langs het projectgebied zijn geen gebouwen aanwezig en ook geen bomen (jonge boomaanplant) die een geschikte vaste rust- en verblijfplaatsen bieden voor vleermuizen.

Vleermuizen zijn nachtactieve dieren die overdag niet door de werkzaamheden worden verstoord. De functionaliteit van het gebied voor vleermuizen, zoals gebruik maken van de Súd Ie als migratieroute of als foerageergebied, wordt niet aangetast. Bij de uitvoering van het project blijft ten behoeve van de vleermuizen een minimaal aantal bomen (bomensingels) staan.

Door de aanleg van natuurvriendelijke oevers met veel rietzones worden de foerageermogelijkheden voor vleermuizen verbeterd.

Negatieve effecten op vleermuizen als gevolg van het project zijn dan ook uitgesloten.

Overige zoogdieren

Er zijn geen zwaarder beschermde zoogdieren in het plangebied aangetroffen en worden tevens niet verwacht. Het plangebied herbergt geen geschikt habitat voor deze soorten.

Negatieve effecten op beschermde zoogdieren zijn dan ook uitgesloten.

Reptielen en amfibieën

Er zijn geen zwaarder beschermde amfibie- en/of reptielsoorten aangetroffen in het plangebied. Zwaarder beschermde amfibie- en reptielsoorten worden door het ontbreken van een geschikt landhabitat langs de Súd Ie (grasland) en op grond van de eisen die ze aan een biotoop stellen, ook hier niet verwacht. Negatieve effecten op deze soorten zijn dan ook uitgesloten.

Vissen

Er zijn bittervoorns en kleine modderkruiper in lage dichtheden in de Súd Ie aangetroffen. De voorgenomen oeverwerkzaamheden zullen geen effect hebben op deze soorten. Baggerwerkzaamheden zoals gepland aan het begin van de Súd Ie tussen Dokkum en Jellegat, hebben wel een verstoringseffect op deze vissen. Door het baggeren ontstaat er veel zwevend slib in de waterkolom waardoor hun leefgebied wordt verstoord. En ook kan een enkel exemplaar gewond raken of gedood door de inzet van zwaar materieel. Negatieve effecten op deze beschermde vissoorten kunnen daarom niet bij voorbaat worden uitgelost.

Planten

Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen in het plangebied. De oevers langs de watergang herbergen geen geschikt habitat of standplaatsfactoren voor zwaar beschermde soorten. Effecten zijn dan ook uitgesloten.

Overige beschermde soorten

Er zijn geen effecten te verwachten op andere beschermde soorten, zoals libellen, vlinders en andere ongewervelden in het plangebied, omdat ze niet verwacht en ook niet aangetroffen zijn tijdens het terreinbezoek en het aangetroffen biotoop (grasland en een troebele vaart zonder waterplanten) in het projectgebied niet geschikt zijn.

6.3 Effecten beschermde gebieden

Uit de bureaustudie komt naar voren dat er op enige afstand twee Natura 2000 gebieden liggen, namelijk de Waddenzee en het Lauwersmeer. Gezien de aard en omvang van de werkzaamheden, aan de oever en in het water van de Súd Ie, zijn geen negatieve effecten te verwachten die de natuurlijke kenmerken van die natuurgebieden aantasten. (Significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze gebieden zijn uitgesloten.

Ontwikkelingen buiten de EHS hoeven niet te worden getoetst aan het EHS-beleid (kent geen externe werking). Omdat de EHS op ruime afstand van het plangebied ligt (figuur 9) zijn negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden ervan uitgesloten.

7 Conclusies

De gemeente Dongeradeel wil de Súd Ie beter bevaarbaar maken en de oevers natuurvriendelijk inrichten. Daarvoor wordt er in een deel van de vaart gebaggerd en over het gehele traject KRW-maatregelen uitgevoerd. Er worden palenschermen aangebracht waarachter paaigebieden ontstaan en jonge vis kan opgroeien. Ook worden kleikisten op de oevers ingericht waarachter plas-dras situaties ontstaan die gunstig zijn voor natuurontwikkeling.

De aanwezige natuurwaarden van Súd Ie en in de directe omgeving ervan zijn in relatie tot de uit te voeren werkzaamheden getoetst aan de Flora- en faunawet, EHS en de Natuurbeschermingswet 1998.

7.1 Conclusies soortenbescherming

Tabel 2- en 3-soorten en jaarrond beschermde soorten

In het plangebied zijn de zwaarder beschermde vissoorten kleine modderkruiper en bittervoorn aange troffen (tabel 2 en 3) waarvan het leefgebied door de voorgenomen activiteiten in het projectgebied kan worden verstoord. Ook liggen de weidevogelgebieden dusdanig dicht tegen de Súd Ie aan dat verstoring in de broedperiode in een deel van het traject (Dokkum - Jellegat) niet kan worden uitgesloten.

Omdat in het plangebied ook wordt gefoerageerd door vlemmuizen dient bij 's nachts werken (of in het vroege voorjaar/late najaar) gericht licht gevoerd te worden. Hierdoor zijn negatieve effecten op de soort uitgesloten.

In een bosperceel en een bosje langs de Súd Ie bevinden zich verblijfplaatsen van een buizerd, die jaar rond beschermd is. Doordat deze nestbomen worden gekapt verdwijnen twee verblijfplaatsen van deze soort. In de omgeving bevinden zich voldoende alternatieve leefgebieden om als broedhabitat te fungeren (erven, buurtschappen, randen Lauwersmeer). Buizerds kunnen zelf een nest bouwen en van het oorspronkelijke bosperceel blijft een bomensingel in stand. De gunstige staat van instandhouding komt door de voorgestane ingreep niet in gevaar. Omdat de nestbomen midden in beschermde weidevogel gebieden staat, wordt de kwaliteit van het leefgebied van deze soorten verbeterd. Dit is in lijn met de Weidevogelnota 2014-2020 van de Provincie Fryslân (protocol predatiebeheer).

Verder is er langs de Súd Ie ter hoogte van de Eanjummer Kolken een kleiwand aanwezig die geschikt is als broedhabitat voor de ijsvogel (categorie 5). Omdat de oevermaatregelen hier na de zomer van 2015 gepland staan waarbij dit biotoop in stand wordt gehouden, zijn negatieve effecten op de ijsvogel uitgesloten.

In onderstaande tabel zijn de zwaarder beschermde soorten opgenomen die in het plangebied voorkomen en waarvoor in de uitvoeringsfase maatregelen moeten worden getroffen om negatieve effecten te voorkomen dan wel zoveel mogelijk te beschermen (mitigerende maatregelen). Omdat broedvogels altijd beschermd zijn, zijn deze ook in de tabel opgenomen.

Tabel 2: Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied en de noodzaak voor ontheffing.

Soortgroep/soort	Ingreep verstorend?	Ontheffing noodzakelijk ?	Bijzonderheden / opmerkingen
Broedvogels	ja	neen	Werken buiten de broedperiode (globaal half maart tot half juli).
Jaarrond beschermde nesten	ja	ja	Nestbomen van buizerd vóór de broedperiode verwijderen.
Vleermuizen	ja	neen	Gericht licht voeren bij werken in het donker.
Ijsvogel	ja	neen	Oevermaatregelen buiten broedperiode uitvoeren. Geen maatregelen in broedhabitat uitvoeren.
Bittervoorn	ja	ja	Buiten de kwetsbare periode en vanaf een kant werken

Kleine modderkruiper	ja	neen	Werken conform Gedragscode Waterschappen.
----------------------	----	------	---

Mitigerende maatregelen

Broedvogels

Omdat er niet overal buiten de broedperiode kan worden gewerkt, zoals langs de weidevogelgebieden tussen Dokkum en het Jellegat, moeten hier vogelwerende maatregelen voorafgaand aan de broedperiode worden uitgevoerd. Deze maatregelen bestaan uit het kort maaien (en houden) van de vegetatie en het plaatsen van vlaggen of linten. Met de Provincie Frylân en de Agrarische Natuurvereniging Guozze-krite is afgesproken om een zone van 200 meter, waar de voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd, buiten het weidevogelbeheer te houden. De maatregelen worden begeleid door een ecooloog.

In afstemming met SBB wordt in het natuurgebied Jouswiesterpolder, dat op enige afstand van het plangebied ligt, overwogen het polderpeil te verhogen waardoor dit gebied aantrekkelijker wordt voor weidevogels.

Vissen

Om zoveel mogelijk te voorkomen dat de beschermde vissoorten door de werkzaamheden worden verstoord, worden de baggerwerkzaamheden buiten de kwetsbare periode van de bittervoorn (april – augustus) uitgevoerd. Bovendien wordt er vanaf één kant gewerkt in de richting van aanwezige zijsloten. Hierdoor kunnen de vissen tijdelijk uitwijken naar alternatief leefgebied. Zoetwatermosselen die tijdens het baggeren op de kant worden gezet, worden weer terug in het water gebracht.

De kleine modderkruiper is een tabel 2 soort waarvoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd indien er conform de Gedragscode van de waterschappen wordt gewerkt. Dit houdt in ieder geval in dat er buiten de kwetsbare periode van deze soort moet worden gewerkt (april-augustus).

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt de zorgplicht in het kader van de Flora- en faunawet in acht genomen. Samen met de voorschriften uit de Ontheffing Flora- en faunawet worden algemene zorgmaatregelen vastgelegd in een Ecologisch werkprotocol.

7.2 Conclusies gebiedenbescherming

Omdat de EHS op ruime afstand van het plangebied ligt (figuur 6) zijn negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden ervan uitgesloten. In dezelfde lijn zijn ook de negatieve effecten op het Natura 2000-gebieden Waddenzee en Lauwersmeer beoordeeld. Omdat deze natuurgebieden ver buiten het plangebied liggen, zijn gezien de aard en omvang van de ingreep negatieve effecten uitgesloten.

Tot slot

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en verkennend terreinbezoek. Een dergelijk onderzoek kan niet geheel uitsluiten, dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, (zwaarder) beschermde soorten alsnog worden aangetroffen. Gezien het gebruik en de kennis van aanwezige natuurwaarden in het plangebied worden de risico's op verstoring van beschermde soorten als minimaal ingeschat. Eventueel aangetroffen soorten dienen verplaatst te worden naar geschikt leefgebied in de omgeving.

Literatuur

Altenburg & Wymenga, verspreiding van beschermde vissoorten in Fryslân, november 2008.

Bos, D. & E. Wymenga, 2012. Ecologische beoordeling fietspad Súd Ie. A&W rapport 1815.

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper & P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen-Drenthe. Uitgeverij Profiel Bedum.

Ecologische basiskaart gemeente Dongeradeel: werkdocument en toelichting. Altenburg & Wymenga Ecologisch onderzoek, 2008.

Grontmij, 2010. Quick scan natuur recreatieve route Súd Ie; toetsing wet- en regelgeving van natuur. Concept-rapport revisie 0, 3 november 2010.

Provincie Fryslân 2006. Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013. Gedeputeerde Staten Fryslân.

Provincie Fryslân, 2007. Gebiedsplan Foerageergebieden overwinterende ganzen en smienten Fryslân" GS, 8 mei 2007.

Provincie Fryslân 2014. Feroardening Romte .

Verhagen, R., Ecologische Quicksan plan Súd Ie, Oranjewoud, 27 november 2012.

Werkatlas Zoogdieren van Friesland, 2012.

Internetbronnen

www.fryslan.nl

www.Guozzekrite.nl

www.waarneming.nl

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ. Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO.nl door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;

- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO.nl voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikke-

lingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO.nl van het Ministerie van Economische Zaken. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. RVO.nl zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij RVO.nl bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur.

Algemeen Ecologische hoofdstructuur

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaats hadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.